
«Ισορροπία μεταξύ εργασίας και ζωής στο πλαίσιο της αλλαγής στην οικογένεια και στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα στην περίοδο της κρίσης (EOX GR07/3939)»

-

«Ανασκόπηση των τρεχουσών προσπαθειών να περιγραφεί η ισορροπία εργασίας-ζωής των γυναικών»

Το έργο συγχρηματοδοτείται από τον Χρηματοδοτικό Μηχανισμό EOX 2009-2014

ΣΥΝΟΨΗ - ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Η παρούσα βιβλιογραφική επισκόπηση είχε ως στόχο τη συλλογή και αποτύπωση στατιστικών και δημογραφικών δεδομένων καθώς και ερευνητικών αποτελεσμάτων αναφορικά με τη συμφιλίωση μεταξύ εργασίας και ζωής, τις αλλαγές που συντελέστηκαν στη δομή της οικογένειας και στις συνθήκες απασχόλησης ανδρών και γυναικών. Έμφαση δόθηκε στην επίδραση και τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην απασχόληση των γυναικών και των ανδρών και στη συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή και την ιδιωτική ζωή. Επίσης παρουσιάστηκαν εμπειρικά στοιχεία κυρίως της τελευταίας δεκαετίας που αναλύουν την κατάσταση σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο ενώ στο τελευταίο μέρος παρουσιάστηκαν καλές πρακτικές σχετικά με τις πολιτικές συμφιλίωσης στην Ευρώπη αλλά και ενδεικτικά κάποιες από ελληνικές επιχειρήσεις.

Όπως προκύπτει από όσα παρουσιάστηκαν στο πλαίσιο της παρούσας, η συμφιλίωση της εργασίας με την οικογενειακή και την ιδιωτική ζωή αποτελεί το κλειδί για την προώθηση καίριων θεμάτων πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και βρίσκεται στο επίκεντρο της σχέσης μεταξύ της απασχόλησης, της φροντίδας και των θεμάτων φύλου.

Τόσο σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο όσο και σε εθνικό οι γυναίκες πλήττονται περισσότερο από την έλλειψη ισορροπίας εργασίας / ζωής. Η δυσκολία συνδυασμού της επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής παρεμποδίζει την πλήρη αξιοποίηση του παραγωγικού εργατικού δυναμικού και δημιουργεί εμπόδια και αντικίνητρα για να εισέλθουν και να παραμείνουν στην αγορά εργασίας.

Οι γυναίκες εξακολουθούν να παρουσιάζουν χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας ειδικά στις χώρες όπως, η Ελλάδα. Όπως προκύπτει ο σημαντικότερος λόγος για τα χαμηλά ποσοστά απασχόλησης των γυναικών είναι η επίτευξη συνδυασμού της επαγγελματικής με την οικογενειακή και την ιδιωτική ζωή. Η απόκτηση παιδιού επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και πολλές φορές συνδέεται με μείωση των ωρών εργασίας ή οριστική απόσυρση από την αγορά εργασίας. Οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να εργάζονται με μερική απασχόληση και σε συγκεκριμένους (συχνά χαμηλά αμειβόμενους) τομείς. Επιπλέον, υποεκπροσωπούνται στις ανώτερες θέσεις ηγεσίας και κερδίζουν κατά μέσο όρο 16,4% λιγότερο από τους άνδρες. Οι γυναίκες εξακολουθούν να έχουν την κύρια ευθύνη φροντίδας των παιδιών, άλλων εξαρτώμενων

μελών της οικογένειας και των οικιακών εργασιών γεγονός που οδηγεί σε διαφορές μεταξύ των φύλων, με αποτέλεσμα την άνιση συμμετοχή στην αγορά εργασίας, μείωση των ωρών εργασίας και τον επαγγελματικό διαχωρισμό. Επιπλέον, οι κοινωνικές προσδοκίες και τα στερεότυπα των φύλων έχουν αντίκτυπο στις επιλογές των γυναικών και την άνιση κατανομή της εργασίας και της οικογενειακής ζωής.

Τα επιχειρήματα της ΕΕ υπέρ της συμφιλίωσης όπως παρουσιάστηκαν στο Α΄ Μέρος της μελέτης αφορούν:

- την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση και την επίτευξη του συνολικού στόχου του 75% για την συνολική απασχόληση των ανδρών και των γυναικών.
- την ανάγκη για τους άνδρες να μοιράζονται τις ευθύνες φροντίδας και του σπιτιού ισότιμα
- την επανεξέταση της ευελιξίας όσον αφορά τις ρυθμίσεις του χρόνου εργασίας για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στην Ευρώπη
- τα δημογραφικά θέματα και ότι είναι αναγκαία η ενθάρρυνση για την αύξηση των ποσοστών γονιμότητας.
- Το γεγονός ότι η συμφιλίωση συνιστά μια βασική προϋπόθεση για μια πιο ισότιμη κοινωνία για τους άνδρες και τις γυναίκες και συγκεκριμένα για την αύξηση της οικονομικής ανεξαρτησίας των γυναικών.

Η συμφιλίωση, επομένως, λαμβάνεται ως το μέσο για να αντισταθμιστεί το μειονέκτημα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες όσον αφορά την πρόσβαση και τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας και το μειονέκτημα που αντιμετωπίζουν οι άνδρες σε σχέση με τις συμμετοχές τους στην οικογενειακή ζωή. Ωστόσο, αυτό απαιτεί αλλαγές σε προκαθορισμένα κοινωνικά μοντέλα που συνδέονται με την οικογένεια και την εργασία.

Οι πολιτικές για τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής στοχεύουν στην εύρεση μιας ισορροπίας ικανοποιητικής εργασίας / ζωής, δημιουργώντας παράλληλα κίνητρα και αντικίνητρα για στους άνδρες και τις γυναίκες για να εισέλθουν και να παραμείνουν στην αγορά εργασίας. Αυτό αφορά μια νέα προσέγγιση για την εργασία που περιλαμβάνει άλλες μορφές απασχόλησης, την οργάνωση της εργασίας, ευελιξία του χώρου εργασίας καθώς και υποστήριξη για τις ιδιωτικές ανάγκες των πολιτών σε όλο τον

κύκλο ζωής τους το οποίο αφορά κυρίως βρεφονηπιακούς σταθμούς, δραστηριότητες μετά το σχολείο, τη φροντίδα των ηλικιωμένων και άλλων εξαρτώμενων ατόμων ή φορολογικά κίνητρα.

Η Στρατηγική Ευρώπη 2020 αναγνωρίζει τη σημασία της αύξησης της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, τα μέτρα συμφιλίωσης είναι μεγάλης σημασίας για την προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του συνολικού ποσοστού απασχόλησης 75%.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πολιτική και το νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ ασκούν σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής και του ορισμού ελάχιστου ορίου της άδειας μητρότητας και της γονικής άδειας των κρατών μελών. Αυτό αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία τα κράτη μέλη συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας αναπτύσσουν περαιτέρω μέτρα για την προώθηση της ισότητας των φύλων και τη συμφιλίωση της εργασίας με την οικογενειακή και την ιδιωτική ζωή. Ωστόσο, όπως προέκυψε από τα στατιστικά δεδομένα και τις συγκριτικές μελέτες μεταξύ των κρατών η κατάσταση διαφέρει και παρουσιάζονται σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ τους. Οι κοινωνικές νόρμες και η κουλτούρα της κάθε χώρας συνδέεται άμεσα με το ρυθμό αλλαγής των έμφυλων στερεότυπων ρόλων στην κάθε χώρα. Ειδικότερα, η φροντίδα για τα παιδιά κάτω από την ηλικία των τριών ή η κατανομή της εργασίας στην οικογένεια είναι σύνθετα ζητήματα αλληλένδετα, όχι μόνο με τις ευκαιρίες των γυναικών να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, αλλά και με τα πολιτιστικά πρότυπα για τη φροντίδα των πολύ μικρών παιδιών και τους ρόλους των δύο φύλων.

Αναφορικά με τη δομή της οικογένειας συντελέστηκαν σημαντικές αλλαγές και έχουν αναδυθεί νέες μορφές οικογένειας όπου παρατηρείται σημαντική αύξηση των οικογενειών όπου εργάζονται και οι δυο σύζυγοι/σύντροφοι, αύξηση των μονομελών νοικοκυριών, παρουσία αρκετών μονογονεϊκών οικογενειών και ζευγαριών που συμβιώνουν. Επίσης, πλέον σε μεγάλο ποσοστό εμφανίζονται οι οικογένειες δεύτερου ή και τρίτου γάμου ενώ έχει αυξηθεί το ποσοστό των γυναικών που είναι οι μοναδικές προμηθεύτριες της οικογένειας.

Τα μοντέλα οικογένειας αλλάζουν επίσης. Ολοένα και περισσότερο, τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες θέλουν να εδραιώσουν πρώτα τους εαυτούς τους στην αγορά εργασίας πριν από την δημιουργία οικογένειας. Ως εκ τούτου, η ηλικία των μητέρων κατά την πρώτη γέννα

έχει αυξηθεί και μαζί με αυτό η πιθανότητα να έχουν λιγότερα παιδιά από τις προηγούμενες γενιές. Πολλές γυναίκες παραμένουν άτεκνες. Τα ποσοστά γεννήσεων έχουν μειωθεί και το προσδόκιμο ζωής έχει αυξηθεί, με αποτέλεσμα υπάρχουν λιγότερα παιδιά και περισσότερες γιαγιάδες και παππούδες συγκριτικά με το παρελθόν.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι ενώ οι οικογένειες όπου εργάζονται και οι δύο σύζυγοι/σύντροφοι έχουν αυξηθεί και παρά τις αλλαγές που έχουν παρατηρηθεί όσον αφορά στους κοινωνικούς έμφυλους ρόλους η ιδέα της ισότητας των φύλων στην οικογενειακή σφαίρα δεν έχει αναγνωριστεί ως ένα ζήτημα της ελληνικής πολιτικής για την ισότητα των φύλων. Είναι προφανές ότι η αναδιοργάνωση των οικονομικών ευθυνών δεν συνοδεύεται από ανακατανομή των οικιακών καθηκόντων στο πλαίσιο των οικογενειών διπλής σταδιοδρομίας. Οι γυναίκες εξακολουθούν να είναι υπεύθυνες για την οικιακή εργασία και τη φροντίδα των μικρών παιδιών. Οι αλλαγές που έχουν επιτελεστεί στην κοινωνία και η ποικιλομορφία των μορφών οικογένειας δεν ακολουθούνται από αντίστοιχες αναθεωρήσεις της νομοθεσίας για την αγορά εργασίας. Σχετικά με την επίδραση και τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, υπήρξε μια ισοπέδωση προς τα κάτω της ψαλίδας μεταξύ των φύλων στην απασχόληση, την ανεργία, τους μισθούς και τη φτώχεια. Ωστόσο, αυτό δεν αντικατοπτρίζει την πρόοδο όσον αφορά την ισότητα των δύο φύλων, δεδομένου ότι βασίζεται σε χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης, υψηλότερα ποσοστά ανεργίας και μειωμένες αποδοχές για τους άνδρες και τις γυναίκες. Ειδικότερα, συνδέεται με τις αρνητικές επιπτώσεις που είχε η οικονομική κρίση στην απασχόληση των ανδρών και όχι με πρόοδο ή θετική επίδραση της κρίσης στην απασχόληση των γυναικών.

Ένα σημαντικό ζήτημα το οποίο προέκυψε στο πλαίσιο της βιβλιογραφικής επισκόπησης είναι ότι η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης και η επίτευξη μείωσης της ψαλίδας μεταξύ των φύλων εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από τη διαθεσιμότητα των υπηρεσιών φροντίδας. Εκθέσεις της ΕΕ τονίζουν ότι σε όλες σχεδόν τις χώρες, η έλλειψη υψηλής ποιότητας και οικονομικά προσιτών υπηρεσιών φροντίδας για τα παιδιά κυρίως προσχολικής ηλικίας, τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια στη συμφιλίωση. Συχνά οι υπηρεσίες είναι ανεπαρκείς και πολύ ακριβές.

Επιπλέον, η συνεχιζόμενη επέκταση της ηλικίας συνταξιοδότησης και η δημογραφική αλλαγή, σε συνδυασμό με αυξημένες ανάγκες φροντίδας των ηλικιωμένων, σημαίνει ότι η

ένταση μεταξύ της εργασίας και της μακροχρόνιας φροντίδας θα γίνει πιο έντονη στο μέλλον. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις γυναίκες, δεδομένου ότι εξακολουθούν να έχουν την κύρια ευθύνη για τη φροντίδα των ηλικιωμένων και των άλλων μελών της οικογένειας.

Κατά την τελευταία δεκαετία, οι πιο σημαντικοί νόμοι στην χώρα μας όσον αφορά την οικογένεια και τα θέματα φύλου είναι εκείνοι που σχετίζονται με τις διατάξεις για τη στήριξη των πολυτέκνων και τη διευκόλυνση της εργασίας των γονέων. Αφορούν τη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου και τις γονικές άδειες, την προστασία της εγκυμοσύνης και της μητρότητας, καθώς και την προστασία των εγκύων γυναικών στο χώρο εργασίας. Επιπλέον, ορισμένοι νόμοι αφορούν τη θεσμοθέτηση των άτυπων μορφών εργασίας, όπως η εργασία στο σπίτι και η τηλε-εργασία, ενώ η διάσταση του φύλου δεν φαίνεται να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη δημόσια συζήτηση.

Την ίδια στιγμή, παρατηρούνται μειωμένες ώρες σχολείου, περιορισμένη δημόσια χρηματοδότηση παιδικών σταθμών για παιδιά προσχολικής ηλικίας, περιορισμένη μετά το σχολείο φροντίδα των παιδιών και ρυθμίσεις για την περίοδο των διακοπών με αποτέλεσμα το κύριο βάρος της παροχής φροντίδας των παιδιών να πέφτει στα ζευγάρια και τις οικογένειες. Επιπλέον, οι δημογραφικές τάσεις γήρανση του πληθυσμού, η υπογονιμότητα, οι μεταβαλλόμενες οικογενειακές δομές και ο τρόπος ζωής των γυναικών, καθώς και η υπανάπτυξη του κράτος πρόνοιας αδυνατεί να παράσχει επαρκή φροντίδα για τους ηλικιωμένους, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, καθώς και οικογένειες με μικρά παιδιά, καταστούν επιτακτική την ανάγκη για υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας.

Όπως προαναφέρθηκε ένα βασικό μειονέκτημα για την αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών για τη συμφιλίωση της εργασίας με την οικογενειακή και την ιδιωτική ζωή όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά για την πλειοψηφία των χωρών αποτελεί η χαμηλή διαθεσιμότητα και ανεπάρκεια των δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας των παιδιών μικρής ηλικίας. Μια άμεση συνέπεια αυτής της κατάστασης, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις υψηλές αμοιβές των ιδιωτικών δομών, είναι η σημαντική συμμετοχή των γιαγιάδων και των παππούδων στη φροντίδα των παιδιών, η οποία έχει γίνει όλο και πιο σημαντική τόσο ως υποκατάστατο των επίσημων υπηρεσιών όσο και ως υποστήριξη για τη χρήση τους, δεδομένου ότι αυτό το είδος της στήριξης είναι ευέλικτο όσον αφορά το χρόνο και είναι δωρεάν. Η κατάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στην Ελλάδα. Ωστόσο, όπως

προκύπτει δε μπορούν όλα τα ζευγάρια να βασίζονται σε αυτό το είδος της υποστήριξης, είτε γιατί οι παππούδες είναι άρρωστοι, έχουν πεθάνει ή συνεχίζουν να εργάζονται, καταστρώντας επιτακτική την ανάγκη για το σχεδιασμό αναπτυγμένης διαθεσιμότητας και ποιότητας των υπηρεσιών παιδικής φροντίδας από νωρίς, απορρίπτοντας την ιδέα ότι οι δημόσιες υπηρεσίες φροντίδας των παιδιών είναι συμπληρωματική με την "δωρεάν υπηρεσία" που παρέχεται από τους παππούδες.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί η αλλαγή που παρατηρείται όσον αφορά την τεκνοποίηση που συνδέεται με χαμηλή γονιμότητα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τέσσερις είναι οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν τα άτομα στην απόφασή τους για τεκνοποίηση: α) η ευκολία πρόσβασης και η διατήρηση της απασχόλησης β) ένα σύστημα φόρων το οποίο θα μειώνει το άμεσο κόστος της φροντίδας και της εκπαίδευσης των παιδιών γ) μεγαλύτερες περιόδους γονικής άδειας και, τέλος, δ) τη μεγαλύτερη διαθεσιμότητα επίσημης φροντίδας για παιδιά προσχολικής ηλικίας σε συνδυασμό με την κατάλληλη προσαρμογή των ωρών εργασίας σε υπηρεσίες παιδικής μέριμνας.

Συμπερασματικά, σε μια περίοδο οικονομικής δυσπραγίας, όπως αυτή που βιώνει η χώρα μας όπου τα θέματα ισότητας των φύλων τείνουν να θεωρούνται δευτερεύουσας σημασίας είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση στο θέμα της συμφιλίωσης της εργασίας με την οικογενειακή και την ιδιωτική ζωή από την οπτική του φύλου και να τοποθετηθεί στο επίκεντρο των μεταρρυθμίσεων καθώς επηρεάζει σημαντικούς τομείς που συνδέονται με την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα της κοινωνίας και της οικονομίας. Η δημοσιονομική εξυγίανση ενέχει κίνδυνο για την ισότητα των φύλων. Η ενοποίηση των μέτρων που ενδέχεται να έχουν τον μεγαλύτερο αντίκτυπο στην ισότητα των φύλων περιλαμβάνουν το πάγωμα των μισθών ή περικοπές μισθών στο δημόσιο τομέα, πάγωμα του προσωπικού ή περικοπές στο προσωπικό στο δημόσιο τομέα, μεταρρυθμίσεις στο συνταξιοδοτικό σύστημα, περικοπές και περιορισμούς στην περίθαλψη όσον αφορά παροχές, επιδόματα και δομές, μείωση των επιδομάτων στέγασης ή των οικογενειακών παροχών αυστηροποίηση των κριτηρίων επιλεξιμότητας για την ανεργία και τα οφέλη ή οι μειώσεις των ποσοστών αναπλήρωσης, φορολογικά μέτρα, αύξηση του ΦΠΑ και αυξήσεις στα τέλη για τις επιδοτούμενες στο κοινό υπηρεσιών.

Εάν η κρίση χρησιμοποιηθεί για να μειωθούν οι κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες σε προσιτές τιμές και να παραταθεί ο χρόνος εργασίας, υπάρχει ο κίνδυνος αυτό να οδηγήσει σε πόλωση των ωρών εργασίας των ανδρών και των γυναικών, και έτσι να μην επιτευχθούν οι διάφοροι στόχοι που συνδέονται με τις πολιτικές συμφιλίωσης.

Είναι σαφές ότι η Ελλάδα βιώνει μία πολύ δύσκολη περίοδο όπου είναι δύσκολο εκ πρώτης όψεως να αποδοθεί η απαιτούμενη έμφαση σε θέματα ισότητας των φύλων και συμφιλίωσης. Ωστόσο οι καλές πρακτικές από άλλες χώρες της Ευρώπης που παρουσιάστηκαν αποδεικνύουν ότι πρωτοβουλίες και πολιτικές που προωθούν τη συμφιλίωση της εργασίας με την οικογενειακή και την ιδιωτική ζωή μπορούν να συμβάλουν θετικά σε σημαντικά θέματα που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα μας και συνδέονται με την αύξηση της απασχόλησης, τη μείωση της ανεργίας, συμβολή στο δημογραφικό και ασφαλιστικό ζήτημα, αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων, προώθηση της ισότητας των φύλων και ευημερία των πολιτών.

Η συμφιλίωση πρέπει να αναγνωριστεί ως ένα κοινωνικό ζήτημα, το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί σε πολιτικό επίπεδο, δεδομένου ότι, ειδικά σε μια κρίσιμη στιγμή σαν τη σημερινή, όπου σημαντικοί παράγοντες της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης είναι προφανείς, όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς πρέπει να συμμετάσχουν σε έναν διαρκή διάλογο για τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να κλείσει το χάσμα μεταξύ εργασίας και οικογένειας σήμερα, καθώς και σχετικά με τις πολιτικές και τις πρακτικές που διέπουν τις μεταξύ τους σχέσεις.

Ωστόσο, πρέπει ακόμα να γίνουν πολλά για να εξασφαλιστεί η ισότιμη συμμετοχή των γυναικών και ανδρών και να επωφεληθούν από τα μέτρα συμφιλίωσης. Αυτό απαιτεί τη δέσμευση για την πολιτιστική αλλαγή στο οικογενειακό και τον εργασιακό χώρο μεταξύ των κυβερνήσεων, τους κοινωνικούς εταίρους και τους εργοδότες. Η έρευνα δείχνει ότι το φύλο θεωρείται πλέον ως ένα νόμιμο οργανωτικό θέμα. Αυτό τονίζει την ανάγκη για μεγαλύτερη δέσμευση όσον αφορά τη συμμετοχή των ανδρών στην ευρύτερη κοινωνική αλλαγή, σε σχέση με την πατρότητα και τους ρόλους φροντίδας στην οικογένεια, και των ρόλων των ανδρών στην αγορά εργασίας ως επαγγελματίες φροντιστές.

Οι καλές πρακτικές έκαναν σαφές ότι μέτρα συμφιλίωσης τα οποία διευκολύνουν τους πατέρες φαίνεται να έχουν θετικό αντίκτυπο επιτρέποντας εξατομικευμένες ρυθμίσεις για

την προώθηση αλλαγών στην οικογενειακή ζωή. Επίσης, το κόστος των υπηρεσιών φροντίδας των παιδιών πρέπει να εξετάζεται σε σχέση με άλλες κοινωνικές και φορολογικές πολιτικές που επηρεάζουν επίσης τα οικογενειακά εισοδήματα.

Πρέπει να ληφθούν μέτρα που να διευκολύνουν τους άνδρες και τις γυναίκες στη συμμετοχή τους στην εργασία και την οικογενειακή ζωή όπως μέτρα σχετικά με τα ωράρια εργασίας των υπηρεσιών, μέτρα διευκόλυνσης των εργαζόμενων γονέων πέρα της γονικής άδειας, μέτρα που να στοχεύουν στην παροχή ποιοτικών δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας παιδιών και ηλικιωμένων και φορολογικές απαλλαγές για τους γονείς που χρησιμοποιούν ιδιωτικές υπηρεσίες.

Είναι γεγονός ότι η επίτευξη της συμφιλίωσης θα ευνοήσει όλους τους εμπλεκόμενους, το κράτος, τις επιχειρήσεις, τα άτομα και την ίδια την κοινωνία καθώς τα άτομα που δεν μπορούν να συνδυάζουν την εργασία με τα καθήκοντα φροντίδας δεν θα συνεισφέρουν στην οικονομία, δε θα πληρώνουν κανένα φόρο ή κοινωνικές εισφορές και θα πρέπει συχνά να βασίζονται σε δημόσια στήριξη όταν γεράσουν οι ίδιοι, λόγω της έλλειψης συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να βρεθεί ένας καλύτερος τρόπος συνδυασμού της εργασίας και φροντίδας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αλιπράντη, Λ. (1998), “Καταμερισμός ή συνέργεια; Ένα δίλημμα για άντρες και γυναίκες. Τάσεις και προοπτικές”, *Πρακτικά Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ίδρυμα για το Παιδί και την Οικογένεια, Οικογένεια-Ευρώπη-21ος αιώνας: Όραμα- Θεσμοί*, Αθήνα: Νέα Σύνορα, Λιβάνης, σ.σ. 178-182.

Αλιπράντη-Μαράτου, Λ. & Νικολάου, Α. (2007), Πολιτικές εναρμόνισης της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής στην Ελλάδα και πολιτικός λόγος. *Πρακτικά Συνεδρίου «Η συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής»*, Λευκωσία: Παρατηρητήριο Ισότητας Κύπρου (υπό έκδοση).

Αλιπράντη-Μαράτου, Λ. (2007), *Εισαγωγή στις θεωρίες έμφυλης κατανομής των ενδοοικογενειακών ρόλων. Διάλεξη στη διατμηματική δράση του Φύλου του Πανεπιστημίου Αιγαίου*.

Αλιπράντη-Μαράτου Λ. (2012), “Οικονομική κρίση, οικογένεια και κοινωνική συνοχή», *Πρακτικά του 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙΜ, Οι Σχολές Γονέων του Ιδρύματος Νεολαίας και δια Βίου Μάθησης*, Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Η Οικογένεια εκπαιδεύεται.... δια βίου CD-R, ISBN 978-960-9719-03-2.

Αρβανίτης, Κ., Ξυδοπούλου, Ε., Παπαγιαννοπούλου, Μ. (2007), *Εγχειρίδιο για το ρόλο των ανδρών/ πατέρων στην εξισορρόπηση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής*, Αθήνα: Κ.Ε.Θ.Ι.

Α.Σ. «ΖΕΥΞΗ», *Καταγραφή καλών πρακτικών & πολιτικών συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής*, Έργο «Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης για τη Συμφιλίωση της Επαγγελματικής και της Οικογενειακής Ζωής», Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL.

Γκασούκα, Μ. (2007-β), *Οδηγός ισότητας και συμφιλίωσης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής*, SEMELI. Αθήνα: Κ.Ε.Θ.Ι.

Γκασούκα Μ. (2008), *Συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής - Πρόταση μέτρων και πολιτικών*, Λευκωσία, Πανδώρα, Cyprus Employability Network, ΑΣ ΕΛΑΝΗ.

Γκασούκα, Μ. & Τσουκαλά, Φ. (2008), *Η επαγγελματική ζωή στη σύγχρονη Ελλάδα (μερικές γενικές διαπιστώσεις)*, Διαθέσιμο στο <http://www.elysis-kethi.gr/portal/public/Dialekseis/H%20Epaggelmatiki%20zoi%20sti%20sigxroni%20Ellada%20-%20Isotita%20Amoinwn/H%20epaggelmatiki%20zoi%20sti%20sigxroni%20Ellada.pdf> [Ημερομηνία πρόσβασης: 3 Οκτωβρίου 2009].

Γκερμότση, Β. (2010), *Διπλωματική Εργασία: «Αντιλήψεις Ζευγαριών ως προς τη Συμφιλίωση Οικογενειακής/ Ιδιωτικής και Επαγγελματικής Ζωής»*, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού.

ΕΛΣΤΑΤ/Ελληνική Στατιστική Αρχή (2015 & 2016), *Συνθήκες διαβίωσης στην Ελλάδα*.

Εμκε-Πουλοπούλου, Η. (2015), *Το κόστος της κρίσης και η άδικη κατανομή του στην Ελλάδα, 2009-2014*. Αθήνα, Βογιατζή.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010), *Στρατηγική για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2010-2015. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών*, COM(2010) 491 τελικό.

Θανοπούλου Μ., Κωτσοβέλου Β. και Παπαρούνη Ρ. (1999), “Διερεύνηση της ελληνικής βιβλιογραφίας”, *Η σχέση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των γυναικών, Σύγχρονα Θέματα*, σ.σ. 71-72: 171-189.

Θανοπούλου, Μ. κ.ά. (1999), «*Η σχέση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Διερεύνηση ελληνικής βιβλιογραφίας*», *Σύγχρονα Θέματα*, Τεύχος 71-72.

Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ (2013), *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση. Ετήσια Έκθεση 2013*, Αθήνα, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ.

Κ.Ε.Θ.Ι. (2007), *Ισότητα των φύλων. Ο ρόλος των ανδρών στην εργασία και την οικογένεια. Τάσεις και προβληματισμοί*, Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου, 10-12 Δεκεμβρίου 2006. Αθήνα.

Καραγεώργου Μ. & Παπαγιαννοπούλου Μ. (2013), *Οδηγός για την ενίσχυση της θέσης των γυναικών στις συνδικαλιστικές δομές*. Αθήνα, ΙΜΕ- ΓΣΕΒΕΕ.

Καραμεσίνη, Μ. (2015), *Γυναίκες και λιτότητα: η οικονομική κρίση και το μέλλον της ισότητας των φύλων*, Rubery, J. (επιμ), μτφρ. Γ. Βογιατζής, Γ. Καράμπελας, Μ. Λαλιώτης. Αθήνα, Νήσος.

Kaufmann, J.C. (1997), *Τα Άπλυτα του ζευγαριού. Ανάλυση των Συζυγικών Σχέσεων*, Αθήνα, Μαραθιά (ΜΤΦ. Μυρτώ Ραϊς).

Κοτζαμάνης, Β. (2015), *Ο πληθυσμός της Ελλάδος, Δημογραφικά Νέα*, Τεύχος 25, διαθέσιμο στο http://www.demography-lab.prd.uth.gr/DemoNews/demonews_25.pdf [Ημερομηνία πρόσβασης: 13 Οκτωβρίου 2016].

Κορωναίου, Α., Πρεπούδης, Χ., Σιώτου, Ι. & Τικταπανίδου, Α. (2006), *Ο ρόλος των πατέρων στην εξισορρόπηση της επαγγελματικής και οικογενειακής - προσωπικής ζωής*, Αθήνα, Κ.Ε.Θ.Ι.

Μαράτου-Αλιπράντη, Λ. (1999), *Η οικογένεια στην Αθήνα. Πρότυπα οικογένειας και συζυγικές πρακτικές, Β' έκδοση*, Αθήνα, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών/ ΕΚΚΕ.

Μαράτου-Αλιπράντη, Λ. (2000), «Οι ρόλοι των δυο φύλων στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία: Καταμερισμός ή συνέργεια;», *Δομές και σχέσεις εξουσίας στη σημερινή Ελλάδα*, Αθήνα, Ίδρυμα Σ. Καράγιωργα, σ.σ. 482-498.

Μαράτου-Αλιπράντη, Λ. (Επιμέλεια-Εισαγωγή) (2002), *Οικογένειες και το Κράτος Πρόνοιας στην Ευρώπη. Τάσεις και προκλήσεις στον εικοστό πρώτο αιώνα*, Αθήνα, ΕΚΚΕ-Gutenberg (Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής).

Μαράτου-Αλιπράντη Λ. (2010), “Νέες μορφές οικογένειας”, *Τάσεις και εξελίξεις στη σύγχρονη Ελλάδα*, Εγκέφαλος 47(2), σ.σ. 55-66.

Μαράτου-Αλιπράντη Λ., Κακλαμάνη Στ. (2011), “Γαμηλιότητα - Διαζυγιότητα στη σύγχρονη Ελλάδα», *Πληθυσμιακές τάσεις και προοπτικές: Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα, Ακαδημία Αθηνών, ΚΕΕΚ, σ.σ. 33-56.

Μαράτου-Αλιπράντη Λ. (2012), “Οικογένεια, μορφές συμβίωσης και διαγενεακές σχέσεις: σύγχρονες τάσεις και εξελίξεις στην Ελλάδα”, Μ. Βαρβούνης, Μ. Σέργης (επιμ.), *Ελληνική Λαογραφία. Ιστορικά, Θεωρητικά, Μεθοδολογικά, Θεματικές*, Αθήνα, Ηροδότος, σ.σ. 819-840.

Μαράτου-Αλιπράντη, Λ. (2014), “Κοινωνική συνοχή και οικογένεια- Μεταβολές και αλληλεπιδράσεις», *Οικογένεια, Φύλο και Μετανάστευση στη Σύγχρονη Ελλάδα. Τιμητικός Τόμος για την Καθηγήτρια Λ. Μουσούρου*, Αθήνα, Gutenberg, σ.σ. 70-87.

Μαράτου –Αλιπράντη, Λ. (2015), «Διερευνώντας τις ανάγκες των γονέων των παιδιών σε παιδικούς σταθμούς της Αθήνας» *Μ. Θανοπούλου, Α. Μουρίκη ,Ι. Τσίγκανου (επιμ.). Απασχόληση και Κοινωνική Πολιτική στο Δήμο της Αθήνας. Ερευνητικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα, ΕΚΚΕ, σ.σ. 85-104.

Μάρη, Ε. (επιστ. επιμ.) (2007), *Οδηγός καλών και αναποτελεσματικών πρακτικών για την εναρμόνιση επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής*, Εθνικό Θεματικό Δίκτυο για την Εναρμόνιση της Επαγγελματικής και Ιδιωτικής Ζωής, Έργο: Διευκόλυνση της επαγγελματικής ζωής των γυναικών χωρίς διακρίσεις με την εφαρμογή κοινωνικών ωραρίων-κοινωνικό ωράριο, Αναπτυξιακή Σύμπραξη «Παρέμβαση Συμφιλίωσης».

Ματσαγάνης, Μ. (2011), *Η κοινωνική πολιτική σε δύσκολους χρόνους*, Αθήνα, Κριτική.

Μουρίκη, Α. (2006), *Πολιτικές προτεραιότητες και σημαντικά ζητήματα που αναδύονται σε σχέση με τη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής*, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Έργο Άλκηστis, ΚΠ EQUAL.

Μουρίκη, Α. (2008-α), “*Το θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα για την ισότητα και τη συμφιλίωση*”, *Συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής*, Κ.Π. Equal – Εθνικό Θεματικό Δίκτυο.

Μουρίκη, Α. (2008-β), *Πολιτικές προτεραιότητες και σημαντικά ζητήματα που αναδύονται σε σχέση με τη συμφιλίωση οικογένειας και επαγγελματικής ζωής*, Εθνικό Κέντρο Ερευνών (ΕΚΚΕ).

Μουσούρου, Λ., Στρατηγάκη Μ. (επιμέλεια) (2004), *Ζητήματα οικογενειακής πολιτικής. Θεωρητικές αναφορές και εμπειρικές διερευνήσεις*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστήμων, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής (ΚΕΚΜΟΚΟΠ), Αθήνα, Gutenberg.

Μουσούρου, Λ. (2005α), *Εισαγωγή στην κοινωνιολογία των ηλικιών και των γενεών*, Αθήνα, Gutenberg (Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής).

Μουσουρού, Λ. (2005β), *Γυναίκα και απασχόληση. Δέκα Ζητήματα*, Αθήνα, Gutenberg (Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής).

Παπαοικονόμου Α. (2013), «*Η κατανομή των οικογενειακών ρόλων στην ελληνική οικογένεια και η επίδραση της στην κοινωνικοποίηση των παιδιών. Εμπειρική προσέγγιση*», ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ τεύχος 107-108.

Πετρινώτη Ξ. (2007), *Η Δύσκολη εναρμόνιση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής*, διαθέσιμο στο <http://www.genderpanteion.gr/gr/pdffiles/clp15806.pdf> [ημ. προσβ. 12 οκτωβρίου 2016]

Στρατηγάκη, Μ. (2007), *Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής*, Αθήνα, Μεταίχιμο.

Στρατηγάκη, Μ. (2008), *"1957-2007. Πενήντα χρόνια πολιτικών ισότητας της ΕΕ. Μια σύντομη ανασκόπηση"*, Μ. Στρατηγάκη (επιμ.) *Πολιτικές ισότητας των φύλων*, Αθήνα, Gutenberg.

Στρατηγάκη, Μ. (2006), "Πολιτικές για την Ισότητα των Φύλων στην Ελλάδα: Ευρωπαϊκές Κατευθύνσεις ή Εθνικές Πρακτικές;" Ν. Μαραβέγιας & Θ. Σακελλαρόπουλος (επιμ.) *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Ελλάδα. Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτικές*, Αθήνα, Διόνικος, σ.σ.. 279-299.

Συνήγορος του Πολίτη (2012), *Ειδική Έκθεση «Καταχρηστική μονομερής επιβολή εκ περιτροπής απασχόλησης σε εργαζόμενες, μετά από άδεια μητρότητας»*, <http://www.synigoros.gr/resources/docs/310002.pdf>

Τσουκαλά, Φ. (2007), *Ανάπτυξη μεθοδολογίας για τα πλάνα συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής*, Έργο: «Διευκόλυνση της επαγγελματικής ζωής των γυναικών χωρίς διακρίσεις με την εφαρμογή των κοινωνικών ωραρίων-κοινωνικό ωράριο». Μέτρο 4.1. Συνδυασμός οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής της Κοινοτικής πρωτοβουλίας EQUAL, Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης Βούλας.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Alipranti, L. & Nikolaou, A. (2008), *Participation of Women in the Labour Market and Reconciliation Policy in Greece*, Available online at:

http://www.ciimu.org/uploads/20080328/alipranti_nikolau_doc.pdf [Last Accessed: 2 October 2009].

Alipranti-Maratou, L. & Nikolaou, A. (2008), *Reconciliation policy in Greece: policy frames and dimensions of public debate, Fourth Symposium: Gender and Well-being: the Role of Institutions from Past to Present, 25th - 28th June 2008*, Athens, National Centre for Social Research.

Alipranti-Maratou, L. & Nikolaou, A. (2011), "Reconciliation of work and family in Greece: policy responses and dimensions of public debate", *Elisabetta Addis et al. (eds) Gender and wellbeing: the role of institutions*, Aldershot, Ashgate Publications, pp. 201-219.

Alipranti-Maratou, L. (2016) «*L'impact de la crise sur l'emploi des femmes dans la réalité européenne actuelle* ». Communication aux 15es Journées Internationales de Sociologie du Travail (JIST 2016), Athènes 11-13 mai 2016.

Bjork Eydal Guony Bet al. (eds). (2008), *Equal Rights to Earn and Care. Parental Leave in Iceland*, Iceland, Haskola Islands Gimli.

Buhlmann, F., Elcheroth, G. & Tettamanti, M. (2009). «The Division of Labour among European Couples: The Effects of Life Course and Welfare Policy on Value–Practice Configurations». *European Sociological Review*, vol. 26, Issue 1, p.p. 49-66

Burnett S.B ,Gatrell, C.J. Cooper C.L. & Sparrow, P. (2010),"Well-balanced families?", *Gender in Management: An International Journal*, Vol. 25 Issue 7, p.p. 534 – 549, (available at: <http://dx.doi.org/10.1108/17542411011081356>).

Coface (2015), *European Reconciliation Package*, Available at: http://www.coface-eu.org/en/upload/ERP/ERP_COFACE_2015_web.pdf [Last Accessed: 2 October 2009]

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *An Initiative to Support for Working Parents and Carers*, COM (2017), 252 final, Brussels, 2017

Council of the European Union (2011), *European Pact for Gender Equality (2011-2020)*.

Craig, L. (2006), «Does Father Care Mean Fathers Share? », *Gender & Society.*, Vol. 20 no. 2, p.p. 259-281.

EN.PDFEWERC, (2005), *Reconciliation of work and private life in Greece*, EGGSIÉ – EC's Expert Group on Gender, Social Inclusion and Employment, The University of Manchester.

European Commission (2006), *Reconciliation of professional and private life: exchange of good practices*, European Commission Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities Unit G.1

European Commission, (2008), *Compilation Report, Seminar Report*, Organisation of Exchange of Good Practices on Gender Equality, Reykjavik, 20-22 October 2008.

European Commission, (2010), *The Impact of the Economic Crisis on Family Policies in the European Union*, Employment, Social Affairs and Equal Opportunities DG, Brussels.

European Commission (2011), *Strategy for equality between women and men 2010-2015*, Luxembourg, Publications Office of the European Union.

European Commission, (2012), *The impact of the economic crisis on the situation of women and men and on gender equality policies*, Synthesis report.

European Commission (2013), *Study on the Role of Men in Gender Equality. L & R Research*, Wien and the European Commission, Justice, Luxembourg, Publications Office of the European Union.

European Commission (2013), *Synthesis Report: The impact of the economic crisis on the situation of women and men and on gender equality policies*, Luxembourg, Publications Office of the European Union.

European Commission (2014a), *Gender equality in the workforce: Reconciling work, private and family life in Europe. Rand Final Report*, Brussels, Directorate General for Justice and Fundamental Rights.

European Commission (2014b), *Use of childcare in the EU Member States and progress towards the Barcelona targets*, Brussels, Rand Europe. Available at : http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/140502_gender_equality_workforce_ssr1_en.pdf.

European Commission (2014), *Men and women participating in the labor force Parents at work*, Brussels, Rand Europe.

European Commission (2015), *Roadmap: New start to address the challenges of work-life balance faced by working families*, DG Justice and Consumers, D2 & D1 Employment, D1 & D22015/JUST/012, available at http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_just_012_new_initiative_replacing_maternity_leave_directive_en.pdf [Last Accessed: 12 October 2016].

European Commission (2015), *Strategic Engagement for Gender Equality 2016-2019*, DG Justice, Consumers and Gender Equality, European Union, Brussels.

European Commission (2015), *Report on Equality 2014*, DG Justice, Consumers and Gender Equality, European Union, Brussels.

European Council (2011), *European Council conclusions of 7 March 2011 on European Pact for Gender Equality (2011-2020)*, Brussels, Available at: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011XG0525\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011XG0525(01)) [Last Accessed: 12 October 2016]

European Institute for Gender Equality EIGE, (2012), *The Involvement of Men in Gender Equality Initiatives*, Luxembourg, Publications Office of the European Union.

European Institute for Gender Equality EIGE (2013), *Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action: Women and the Economy. Reconciliation of Work and Family Life as a Condition of Equal Participation in the Labour Market*, Luxembourg, Publications Office of the European Union.

European Institute for Gender Equality EIGE (2014), *Consultation meeting on Good Practices in the area of reconciliation of work, family and private life Experience Exchange in the Frame of EIGE's work on good practices on gender mainstreaming Vilnius – 22nd/23rd May 2014*, Background Note, Reconciliation of work, private and family life.

European Institute for Gender Equality EIGE (2014), *Report: Gender equality and economic independence: part-time work and self-employment*, Luxembourg, Publications Office of the European Union.

European Institute for Gender Equality EIGE (2015), *Report: Supporting reconciliation of work, family and private life. Good Practices*, Luxembourg, Publications Office of the European Union.

European Institute for Gender Equality EIGE, (2015), *Women and men in the EU - facts and figures*, Publications Office of the European Union.

European Parliament, Policy C Department (2013a), *Main causes of female poverty. Compilation of in depth analyses*, Brussels.

European Parliament, Policy C Department (2013b), *The Policy on Gender Equality in Greece*, Brussels.

European Parliament, Policy C Department (2016), *Differences in men's and women's work, care and leisure time, Study for the FEMM Com*, Brussels.

European Parliament, Policy C Department (2016), *Preparing a harmonized maternity leave for Members of the European Parliament-legal analysis*, Brussels.

Eurofound (2006), *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Reconciliation of work, and family life and collective bargaining in the European Union*, Luxembourg, Publications Office of the European Union.

Eurofound (2010), *Second European Quality of Life Survey – Quality of life in Europe*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Eurofound (2011), *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, (2011) Reconciliation of work, private and family life in the European Union*, Publications Office of the European Union, Luxembourg

Eurofound, (2013), *Caring for children and dependants: effect on careers of young workers Background paper*, Publications Office of the European Union, Luxembourg

Eurofound, (2013), *Women, men and working conditions in Europe. Executive summary*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Eurofound (2014), *Third European Quality of Life Survey – Quality of life in Europe: Families in the economic crisis*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Eurofound (2015), *Working and caring: Reconciliation measures in times of demographic change*, Luxembourg, Publications Office of the European Union.

European Women's Lobby, EWL (2012), *The Price of Austerity. The impact on women's rights and gender equality in Europe*, Brussels, EWL.

Eurostat, European Commission (2009), *Reconciliation between work, private and family life in the European Union*, Luxembourg, Available at: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-78-09-908/EN/KS-78-09-908- [Last Accessed: 18 October 2016]

Fagan, Jay, Press, July (2008), "Father Influences on Employed Mothers' Work-Family Balance", *Journal of family issues*, Vol.28, Sage Publication Available at: <http://jfi.sagepub.com/content/29/9/1136.abstract>.

Gauthier, A. (2010), *The Impact of the Economic Crisis on Family Policies in the European Union*, European Commission, Employment, Social Affairs and Equal Opportunities DG Social Protection and Integration Social and Demographic Analysis.

Greenhaus, H.J., Collins, M.K. & Shaw, D.J. (2003), "The relation between work-family balance and quality of life", *Journal of Vocational Behaviour*, Vol. 63, 2003, pp. 510-531.

Hattery, A. (2001), *Women, Work and Family: Balancing and Weaving*, London, Sage.

Hatzivarnava Kazassi Evi, Karamessini Maria, (2016), *Country Report on Leave Policies and Research- Greece*, International Network on Leave Policies and Research.

Heather Boushey (2016), *Finding Time: The Economics of Work-Life Conflict*, Harvard University Press, Available at: <http://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674660168&content=toc>

Huinink, J (2012), "New patterns or no patterns? Changing family development and family life in Europe", *Scabini, Eug. & Rossi, G. (eds) (2012). Family Transitions and Families in Transition*, Milano, Vita e Pensiero, pp. 49-71.

ILO, (2012), *The influence of working time arrangements on work-life integration or 'balance': A review of the international evidence*, by Colette Fagan, Clare Lyonette, Mark

Smith and Abril Saldaña-Tejeda; *International Labour Office, Conditions of Work and Employment Branch*, Geneva, ILO.

Kalliath, T. and Brough, P. (2008), “Work-Life Balance: A Review of the Meaning of the Balance Construct”, *Journal of Management and Organisation*, Vol. 14, no. 3, pp. 323-327.

Karamessini M. (2008), “The provision of child care services in Greece”, *EGGE -External report commissioned by and presented to the EU Directorate -General Employment and Social Affairs, Unit G1 “Equality between women and men”*, European Commission’s Expert Group on Gender and Employment.

Karamessini, M. (2013), *Comments Paper – Greece Parenting in Greece. Parenting in France*, France, Exchange of good practices on gender equality.

Lewis, J. (2001), *The Decline of the Male Breadwinner Model. Implications of Work and Care. Social Politics*, Oxford, Oxford University Press.

Lewis, J. (2006), “Work/Family Reconciliation, Equal Opportunities, and Social Policies: The Interpretation of Policy Trajectories at the EU Level and the Meaning of Gender Equality”, *Journal of European Public Policy*. Vol. 13, no. 3, pp. 420-437.

Library of the European Parliament (2013), *Work-life balance. Measures to help reconcile work, private and family life*, Library Briefing.

Maratou-Alipranti L. (2007), “Private Sphere and Gendered Differentiation”, ‘*Εμφυλοι Μετασχηματισμοί/ Gendered Differentiations. Conference proceedings*, Rethymnon, University of Crete, pp. 224-234.

Maratou-Alipranti L, (2008), Parental leave. National report on parental leave/ good practice examples, FOCUS CONSULTANCY LTD / GOPA CARTERMILL Organisation of exchange of good practices on gender equality (VT/200/054).

Marks, S.R. & MacDermid, S. M. (1996), “Multiple roles and the self: A theory of role balance”, *Journal of Marriage and the Family*. Vol. 58, pp. 417-432.

Matsaganis, M. (2013), *The Greek Crisis: Social Impact and Policy Responses*, Berlin, Friedrich Ebert Stiftung.

Mattingly, M. & Sayer L., (2006). "Under Pressure: Gender Differences in the Relationship between Free Time and Feeling Rushed", *Journal of Marriage and Family*, Vol. 68, pp. 205–221.

Moss, P. (edr) (2008), *International Review of Leave Policies and Related Research*, London, BERR.

Pandolfini, V. (2014). "Families, care and work in European Mediterranean Countries: findings and lessons from a comparative analysis of work-life balance policies", *Italian Sociological Review*, 4 (1), p.p. 53-80.

Report from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Equality between women and men — 2010* {COM(2009) 694 final}, Brussels

Ruppner, L. (2009). "Conflict and Housework: Does Country Context Matter?", *European Sociological Review*, vol. 26, Issue 5, pp. 1–14.

Sayer, L., Cohen, P. & Casper L. (2004), *Women, Men and Work*. The American People Census 2000, Russell Sage Foundation and Population Reference Bureau.

Scabini, Eug. & Rossi, G. (eds) (2012), *Family Transitions and Families in Transition*, Milano, Vita e Pensiero.

Stratigaki, M. (2004), "Cooptation of Gender Concepts in EU Policies", *Social Politics*. Vol. 11, no. 1, Oxford, Oxford University Press, pp. 30-56.

Symeonidou, H. (2005), «*The division of paid and unpaid labor in Greece*», Lecture in International Conference 'Changing Gender! Research, Theory and Policy for Gendered Realities of the 21st Century', June 2-3, 2005, Athens, Panteio University.

Verloo M. and Pantelidou M., (editors), (2005), "Differences in the Framing of Gender Inequality as a Policy Problem across Europe", *The Greek Review of Social Research*, Special Issue, No 117 B.

Verloo M., Maratou-Alipranti, L. et al. (2005), "Framing the organisation of intimacy as a policy problem across Europe", *The Greek Review of Social Research*, Special Issue

“Differences in the Framing of Gender Inequality as a Policy Problem across Europe», M. Verloo and Maro Pantelidou, (Editors), No 117 B, p.p. 119-148.

Villa, P. & Smith, M. (2010), *Synthesis Report (2009), Gender Equality, Employment Policies and the Crisis in EU Member States*, Expert report commissioned by and presented to the European Commission Directorate - General Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Unit G.1, EU Expert Group on Gender and Employment (EGGE)

Visser, F. & Williams, L. (2006), “Work-Life Balance: Rhetoric Versus Reality?” UNISON, London, Work Foundation.

Voicu, M., Voicu, B. & Strapcova, K. (2008-a) “Housework’s Division in 24 European Societies: A Cross-National Comparison”, *CALITATEA VIETII*, XIX. No. 3–4, pp. 268–283.

Voicu, M., Voicu, B. & Strapcova, K. (2008-b). “Housework and Gender Inequality in European Countries”, *European Sociological Review*, Vol. 25, Issue 3, pp. 1–13.

Vryonides, M. (2008). “A Sociological Inquiry into Time Management in Postgraduate Studies by e-Learning in Greece”, *The Electronic Journal of e-Learning*, Volume 6, issue 1, pp. 67-76.